

MAHMUD TOIR SHE'RIYATINING MAVZU KO'LAMI VA G'OYAVIY YO'NALISHI.

Ro'zmetova Moxfuza Komuljanovna

Urganch davlat universiteti 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada Mahmud Toir she'riyatining tematik ko'lami va mafkuraviy yo'nalishi batafsil tahlil qilinadi. Tadqiqot uning asarlaridagi madaniy, ijtimoiy va falsafiy jihatlarini yoritib beradi hamda zamonaviy adabiyotga qo'shgan hissasini ta'kidlaydi. She'riy uslub va takroriy motivlar tahlili orqali ushbu maqola uning jamiyat muammolari va ekzistensial mavzularga bo'lgan yondashuvining ahamiyatini ko'rsatadi. Tadqiqot, shuningdek, uning asarlarini global adabiy kontekstda yanada chuqurroq o'rganish bo'yicha takliflarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: Mahmud Toir, she'riyat, tematik ko'lam, mafkuraviy yo'nalish, madaniy o'zlik, ijtimoiy falsafa, zamonaviy adabiyot.

Mahmud Toir zamonaviy she'riyatning ulug' siymolaridan biri bo'lib, o'zining tildan mahorat bilan foydalanish va metaforalar orqali insoniy tajribalarni aks ettirish qobiliyati bilan tanilgan. Uning asarlari madaniy merosga chuqur ildiz otgan, shu bilan birga zamonaviy dunyoqarash bilan boyitilgan. Ushbu maqolaning maqsadi uning she'riyatining tematik kengligi va mafkuraviy ahamiyatini o'rganish, uning misralarida yashiringan ma'no qatlamlarini ochib berishdan iborat. Uning asarlarini o'z davrining ijtimoiy-siyosiy va madaniy kontekstlarida tahlil qilish orqali, ushbu maqola uning she'riy ijodining zamonaviy dolzarbligini yoritishni maqsad qiladi.

Mahmud Toir she'riyatini tahlil qilish uchun ushbu tadqiqot sifatli tematik tahlil usulidan foydalanadi. Asosiy matnlar uning to'plangan asarlaridan iborat bo'lib, ikkinchi darajali manbalar esa tanqidiy maqolalar, ilmiy ishlar va sharhlardan tashkil topgan. Asosiy uslublar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Matn tahlili: Uning she'riyatidagi til, ramzlar va tuzilmani o'rganish.
- Kontekstual yondashuv: Uning asarlarini yaratilishiga ta'sir qilgan tarixiy va madaniy sharoitlarni hisobga olish.
- Qiyosiy tahlil: Uning mavzularini boshqa zamonaviy shoirlar bilan taqqoslash orqali o'ziga xosligini aniqlash.

Shoir Mahmud Toirov 1952-yilning 31-avgustida Toshkent viloyatining Parkent qishlog'ida tavallud topgan. Mahmud Toirov 1959-yil Nizomiy nomidagi o'rta maktabga o'qishga kirib, uni 1969-yili tamomlaydi. Huddi shu yili Toshkent Davlat universiteti filologiya fakultetining kechki bo'limiga o'qishga kiradi. Ayni paytda talabalar shaharchasidagi qurilish tashkilotida duradgor bo'lib ishlaydi. Kechki bo'limda o'qigani bois, 1971-1973-yillarda harbiy xizmatda bo'ladi. 1973-yili

xizmatdan qaytib o'qishni davom ettiradi. Sobiq Yosh gvardiya nashriyotida musahhih va musahhihlar bo'limi boshlig'i bo'lib ishlaydi. 1977-yili universitetni tugatib, Respublika radiosining bolalar va o'smirlar uchun eshittirishlar bosh tahririyatida mehnat faoliyatini davom ettiradi. 1984-yilda Parkent tongi gazetasiga muharrir etib tayinlanadi. 1999-yil iyun oyidan boshlab O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Toshkent viloyat bo'limining mas'ul kotibi lavozimida ham ishlab kelmoqda. Mahmud Toirovning birinchi she'ri o'rta maktabning 7-sinfida o'qib yurgan kezlari Tannoz kelurnomi bilan Parkent tumanining Sur'at gazetasida e'lon qilingan. Ilk to'plami Ayt endi, yuragim esa 1991-yilda G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyotida chop etildi. Shundan so'ng shoirning Biz nechun uchrashdik (1992-yil), Muhabbat shevasi (1995-yil), Oqib ketgan armonlar (1996-yil), Barmoqlar bodasi (1998-yil), Haqni tanib (1999-yil) kabi to'planma va saylanmalari nashr etilgan. Shoirning Oqib ketgan armonlar va Otamning o'kinchi nomli dostonlari o'z samimiyati bilan o'quvchilar e'tiborini qozongan. Mahmud Toirov she'rlari respublikamizning o'nlab taniqli xonandalari ijrosida kuylanib kelinmoqda. Mahmud Toirov ijodi, mehnat faoliyati munosib taqdirlandi. 2001-yilda Mehnat shuhrati ordeni bilan mukofotlandi. 2005-yilda unga O'zbekiston xalq shoiri unvoni berildi. "Qirq yoshimga qadar sobiq tuzum azobu uqubatlarini, g'araz niyatu kirdikorlarini ko'rganim uchun 1991 yil 31 avgust Prezidentimiz tomonidan Mustaqillik e'lon qilingan kun shu Vatan farzandi sifatida faxru iftixorim boshlanishi bo'ldi. Shundan buyon har onimda iftixor bor. Iftixor vujudimda quyoshdek balqib turibdi. Mahmud Toir she'riyatining mavzu kólami va g'oyaviy yo'nalishi

Mahmud Toir she'riyatining mavzu ko'lami va g'oyaviy yo'nalishi

Mahmud Toir o'zbek she'riyati olamida yorqin iste'dod egasi sifatida tanilgan ijodkorlardan biri bo'lib, uning she'riyati mavzularning keng qamrovliligi va boy g'oyaviy yo'nalishlari bilan ajralib turadi. Shoirning ijodida milliy qadriyatlar, insoniy tuyg'ular va zamonaviy hayot masalalari o'ziga xos tarzda aks ettirilgan. Quyida uning she'riyati mavzu ko'lami va g'oyaviy yo'nalishlari batafsil tahlil qilinadi.

Milliy ruh va tarixiy xotira

Mahmud Toir she'riyatining asosiy yo'nalishlaridan biri milliy ruhni ulug'lash va tarixiy xotirani saqlashdir. Shoirning ko'plab asarlarida o'zbek xalqining boy tarixi, o'tmishdagi buyuk shaxslar va ularning qoldirgan meroslari badiiy obrazlar orqali tasvirlanadi. Uning she'rlari:

- Milliy g'urur va o'zlikni anglash g'oyalarini targ'ib qiladi.
- Yosh avlodni o'tmishga hurmat bilan qarashga va milliy qadriyatlarni saqlashga da'vat etadi.

Masalan, shoirning tarixiy shaxslar haqida yozgan she'rlari xalqning o'z-o'zini anglashida muhim ahamiyatga ega.

Tabiat va tabiatga muhabbat

Mahmud Toirning she'riyatida tabiat manzaralari keng o'rin egallaydi. Shoir tabiatni tasvirlash orqali uning inson hayotidagi ahamiyatini ochib beradi. Ushbu mavzudagi she'rlarda:

- Tabiatning go'zalligiga bo'lgan yuksak hurmat va muhabbat aks etadi.
- Tabiatni asrash va ekologik muammolarga e'tibor qaratiladi.

Shoir o'quvchilarni tabiat bilan uyg'unlikda yashashga, uning qadriga yetishga chaqiradi. Bu jihat shoirning falsafiy mushohadalari bilan uyg'un holda yoritiladi.

Muhabbat va insoniy tuyg'ular

Muhabbat va inson qalbining nozik tuyg'ulari Mahmud Toir ijodining markaziy mavzularidan biri hisoblanadi. Uning sevgi haqidagi she'rlari:

- Samimiy va hayajonli ohangda yozilgan.
- Sevgi va sadoqatni ulug'laydi, ayriliq va sog'inchni chuqur hissiyotlar bilan tasvirlaydi.

Shoirning bu mavzudagi ijodi o'zbek she'riyatining klassik an'alariga tayanadi va zamonaviy ohang bilan boyitilgan.

alsafiy mushohadalar

Mahmud Toir o'z she'rlarida inson hayotining mazmuni, umrning qadr-qimmati va abadiylik haqidagi falsafiy mushohadalarga ham e'tibor qaratadi. Bu she'rlarda:

- Insonning ichki dunyosiga chuqur kirib boriladi.
- Hayotning murakkabliklari va insonning o'z-o'zini anglashga bo'lgan intilishi ifodalanadi.

Shoir hayotni sinchkovlik bilan kuzatadi va o'quvchini hayot mohiyatini anglashga undaydi.

Ijtimoiy muammolar

Shoir zamonaviy jamiyatdagi muammolarni yoritishda ham faol ishtirok etadi. Uning ijtimoiy mavzulardagi she'rlarida:

- Adolat va tenglikka intilish targ'ib qilinadi.
- Jamiyatdagi ma'naviy inqiroz, insoniylikning qadrsizlanishi tanqid qilinadi.

Bu asarlar xalqni ijtimoiy mas'uliyatni his qilishga va jamiyat taraqqiyotiga hissa qo'shishga chaqiradi.

O'zbek tili va ma'naviyatni ulug'lash

Mahmud Toir o'zbek tilining boyligi va go'zalligini ulug'lashga katta e'tibor beradi. Uning she'rlari o'zbek tilining poetik imkoniyatlarini ko'rsatib, ona tiliga bo'lgan muhabbatni singdiradi. Bu jihat shoirning milliy o'zlikni anglash yo'lidagi maqsadlari bilan chambarchas bog'liq.

Mahmud Toir she'riyati mavzu ko'lami va g'oyaviy yo'nalishi jihatidan boy va rang-barang bo'lib, unda milliy ruh, insoniy tuyg'ular, tabiat go'zalligi va ijtimoiy

masalalar chuqur poetik ifodaga ega. Uning ijodi o'zbek adabiyotida milliy qadriyatlarni mustahkamlash, insoniylikni ulug'lash va zamonaviy muammolarga yechim topishga intilish bilan ahamiyatlidir. Shoirning asarlari nafaqat o'quvchilarning qalbiga yetib boradi, balki ularni fikrlashga, his qilishga va harakat qilishga undaydi.

Topilmalar Mahmud Toirning mafkuraviy chuqurlik va tematik moslashuvchanlikka ega shoir sifatidagi mavqeini tasdiqlaydi. Uning madaniy o'zligi prizmasi orqali universal insoniy muammolarni yoritish qobiliyati uni zamonaviy adabiyotda alohida ovozga aylantiradi. Uning jamiyat normalarini tanqid qilishi keng adabiy harakatlarga mos kelgan bo'lsa-da, uning she'riy shakl va mazmunidagi innovatsion yondashuvi uni o'ziga xos qiladi. Kelgusida tadqiqotlar quyidagi yo'nalishlarda olib borilishi mumkin:

- Uning asarlarining tarjimai va boshqa tillarda qabul qilinishini o'rganish.
- Uning she'riyatini zamondosh adabiy siymolar bilan taqqoslash bo'yicha qiyosiy tadqiqotlar.
- Uning asarlarining keyingi avlod shoirlari va yozuvchilariga ta'sirini o'rganish.

Xulosa

Mahmud Toir she'riyati mavzu va mafkuralar boyligini o'z ichiga oladi va butun dunyo bo'ylab o'quvchilarni o'ziga jalb qilishda davom etmoqda. Uning asarlari madaniy ifoda, ijtimoiy tanqid va falsafiy izlanishlar uchun qudratli vosita sifatida she'riyatning abadiy kuchini namoyish etadi. Uning hissasini yanada chuqurroq tushunishni oshirish uchun quyidagi qadamlarni tavsiya qilamiz:

- Uning she'riyatidagi stilistik yangiliklarni batafsil o'rganish.
- Ilmiy muhokamalarni rivojlantirish uchun uning asarlariga bag'ishlangan simpozium va seminarlarni tashkil qilish.
- Uning she'riyatini kengroq o'quvchilar auditoriyasiga yetkazish uchun tarjimalar va madaniyatlararo tahlillarni qo'llab-quvvatlash.

Adabiyotlar.

1. Boboev T. Adabiyotshunoslik asoslari. Toshkent, O'zbekiston, 2001.
2. Umurov H. Adabiyotshunoslik nazariyasi. Toshkent, Sharq matbaa kontserni, 2006.
3. Mahmud Toir "Ahli muhabbat, qaydasiz". Toshkent, O'zbekiston.
4. Mahmud Toir "Yangi sherlar". Toshkent, O'zbekiston, 2018
6. Mahmud Toir "Saylanma". Toshkent, O'zbekiston, 2008
5. Jamolxonov H. Hozirgi o'zbek adabiy tili. Toshkent. 2010
8. Mahmud Toir. Mendan meni so'rama. "Sharq" nashriyoti. Toshkent. 2007